

LOVSEKRETARIATET

FAKTAARK

OM EUROPARÅDET MV. TIL REU HØRING 11. OKTOBER 2017

FOLKETINGET

1. Baggrund

Dette dokument er udarbejdet til brug for Retsudvalgets høring om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, onsdag den 11. oktober 2017 kl. 9.30-12.30.

10. oktober 2017

Ref.: 16-000339-110

Dokumentet indeholder bl.a. en kortfattet beskrivelse af Europarådet, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol samt udpegelse af dommere til domstolen.

2. Europarådet

2.1. Medlemslande og formål

Europarådet er en international organisation beliggende i Strasbourg, som blev oprettet i 1949 og har 47 medlemslande, herunder samtlige 28 EU-lande. Europarådets formål er bl.a. at skabe en nærmere forening mellem dets medlemslande for at sikre og virkeliggøre de idealer og principper, som er landenes fælles arv. Europarådet arbejder bl.a. for at opretholde og fremme demokrati, menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder. Europarådet har vedtaget en række konventioner, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK).

Europarådets medlemslande er:

Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Det Forenede Kongerige, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Kroatien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn, Østrig, Albanien, Andorra, Armenien, Aserbajdsjan, Bosnien og Hercegovina, Georgien, Island, Liechtenstein, Norge, Makedonien, Moldova, Monaco, Montenegro, Rusland, San Marino, Serbien, Schweiz, Tyrkiet og Ukraine.

2.2. Organisation

Nedenfor beskrives nogle af de centrale organer under Europarådet.

Generalsekretær

Europarådets Generalsekretær er ansvarlig for den strategiske planlægning og ledelse af rådets arbejdsprogram samt Europarådets budget.

Generalsekretæren vælges af Europarådets Parlamentariske Forsamling for en periode på 5 år.

Ministerkomitéen

Europarådets Ministerkomité er rådets centrale beslutningsorgan. Ministerkomitéen består af udenrigsministre fra hvert medlemsland eller landenes permanente diplomatiske repræsentanter i Strasbourg. Ministerkomitéen vedtager Europarådets politik og godkender budget samt arbejdsprogram.

Parlamentarisk Forsamling

Europarådets Parlamentariske Forsamling er et rådgivende organ, der består af 324 medlemmer udvalgt blandt de 47 medlemslandes parlamentsmedlemmer. Den Parlamentariske Forsamling udvælger Generalsekretæren, Menneskerettighedskommissæren samt dommere til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Forsamlingen vedtager desuden anbefalinger og afgiver udtalelser til Ministerkomitéen.

2.3. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) blev vedtaget af Europarådet i 1950. Konventionen indeholder en række rettigheder, herunder retten til liv (artikel 2), forbud mod tortur (artikel 3), forbud mod slaveri og tvangsarbejde (artikel 4), den personlige frihed (artikel 5), retten til en retfærdig rettergang (artikel 6), retten til respekt for privat- og familieliv, hjemmet og korrespondance (artikel 8), religionsfrihed (artikel 9), ytringsfrihed (artikel 10), forenings- og forsamlingsfrihed (artikel 11) og forbud mod diskrimination (artikel 14).

EMRK har en særlig betydning for medlemslandene, bl.a. fordi der er en domstol tilknyttet konventionen, som kan behandle konkrete sager (se nedenfor om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol). Desuden er EMRK den eneste menneskeretlige konvention, som er gjort til en del af dansk ret ved inkorporering.

2.4. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

Europarådet etablerede i 1959 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), som kan behandle sager mod medlemslande vedrørende overtrædelse af EMRK. Domstolen fortolker EMRK dynamisk, hvilket betyder, at rettighederne i EMRK vurderes i forhold til den aktuelle samfundsudvikling.

EMD kan behandle to typer af klager. Den ene type er mellemstatslige klager, det vil sige klager fra én medlemsstat vedrørende en anden medlemsstats handlinger. Den anden og oftest forekommende type, er individuelle klager, det vil sige klager fra enkeltpersoner eller en ikke-statslig organisation over en medlemsstats handlinger. EMD kan kun behandle klager, som vedrører EMRK, og som vedrører en konkret sag. Domstolen vil derfor sjældent udtale sig om et lands generelle lovgivning, men snarere vurdere, om EMRK i den

konkrete situation blev krænket. Sager, der ikke opfylder betingelserne for at klage til EMD, bliver afvist af domstolen.

Afgørelser fra EMD er bindende for den stat, der er part i sagen, og hvis en stat dømmes af EMD, kan domstolen tilkende erstatning til klageren. En dom fra EMD kan derfor medføre, at den pågældende stat er nødt til at ændre national lovgivning eller praksis for at undgå lignende sager i fremtiden. Europarådets Ministerkomité følger op på medlemslandenes efterlevelse af domme fra EMD.

EMD har afsagt dom i 47 sager vedrørende Danmark siden 1959, og i 15 af disse sager er Danmark blevet dømt for krænkelse af konventionen. En søgning i EMD's afgørelsesdatabase viser, at domstolen i alt har afsagt dom i 20.344 sager. De 15 danske sager er:

- Biao mod Danmark vedr. 28-årsreglen, som fandtes diskriminerende.
- Osman mod Danmark vedr. familiesammenføring.
- Amrollahi mod Danmark vedr. udvisning af en kriminel udlænding.
- Sørensen og Rasmussen mod Danmark vedr. fagforeningsfrihed og eksklusivaftaler.
- Vasileva mod Danmark vedr. frihedsberøvelse af en persons, som ikke ville oplyse sit navn til politiet.
- Jersild mod Danmark vedr. racistiske ytringer i et tv-indslag.
- 9 sager vedrørende retten til en retfærdig rettergang, herunder flere sager vedr. for lang sagsbehandlingstid ved domstolene.

De seneste to afgørelser vedrørende Danmark er fra maj og juni 2017. Begge sager vedrørte udvisning af kriminelle udlændinge, og begge sager blev afvist af EMD uden dom, da de var åbenbart grundløse.

2.5. Udpegelse af dommere til EMD

EMD består af 47 dommere, og har en dommer fra hver medlemsstat. Dommerne vælges for en periode på 9 år uden mulighed for forlængelse. Den nuværende danske dommer, er Jon Fridrik Kjølbro, som har været dommer ved EMD siden 2014.

Det er Europarådets Parlamentariske Forsamling, som i sidste ende udpeger dommere til EMD. Udpegelsen består imidlertid af to trin: En national proces, hvor tre kandidater indstilles af det pågældende medlemsland, og en international proces, hvor Europarådets Parlamentariske Forsamling vurderer kandidaternes kvalifikationer og udvælger en af de tre kandidater til dommer.

I den nationale proces skal medlemslandene indstille tre kandidater til Europarådet, som har de fornødne kvalifikationer til at kunne varetage hvervet som dommer ved EMD. Det er blandt andet et krav, at kandidaterne skal have en juridisk uddannelse, erfaring med EMRK og kunne tale engelsk og fransk.

Desuden skal udvælgelsen ske gennem en retfærdig og transparent proces. I Danmark er der oprettet et uafhængigt dommerudnævnelsesråd, som modtager ansøgninger og udvælger tre egnede kandidater, som indstilles til den danske regering.

Europarådets Parlamentariske Forsamling modtager de tre indstillede kandidater fra medlemslandene, hvorefter en ekspertkomité interviewer kandidaterne og vurderer hvorvidt kandidaterne er egnede til at varetage hvervet som dommer. Den endelige udvælgelse sker ved en hemmelig afstemning i Europarådets Parlamentariske Forsamling

For yderligere information vedrørende udpegelse af dommere til EMD:
http://website-pace.net/en_GB/web/as-cdh/main

2.6. Andre organer under Europarådet

Udover Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, har Europarådet oprettet en række organer, som på forskellige måder overvåger om medlemslandene overholder menneskerettigheder mv. Dette omfatter bl.a.:

- Europarådets Menneskerettighedskommissær, som foretager landebesøg og giver konkrete anbefalinger til medlemsstaterne vedr. efterlevelse af menneskerettigheder.
- Europarådets Torturkomité (CPT), som inspicerer fængsler mv. i medlemslandene og giver anbefalinger vedrørende forebyggelse af tortur eller nedværdigende behandling eller straf.
- Europarådets Sociale Komité, som undersøger, om medlemsstaternes lovgivning mv. efterlever Den Europæiske socialpagt.
- Den Europæiske Kommission mod Racisme og Intolerance (ECRI), som foretager landebesøg og giver anbefalinger til medlemsstaterne vedr. forebyggelse af racisme og intolerance.
- Ekspertgruppen for Indsatsen mod Menneskehandel (GRETA), som afgiver anbefalinger til medlemsstaternes arbejde for at bekæmpe menneskehandel.
- Europarådets antikorrupsionsenhed (GRECO).

3. Europarådet ift. EU

Europarådet og Den Europæiske Union er to forskellige organisationer, men deres arbejde inden for menneskerettighedsområdet har et vist overlap. Europarådet har 47 medlemslande, herunder samtlige 28 EU lande. De øvrige medlemmer er bl.a. Norge, Island og Schweiz samt en række østeuropæiske lande.

EMRK er Europarådets centrale menneskeretlige dokument. EU vedtog i 2000 et Charter om Grundlæggende Rettigheder, som bl.a. indeholder de samme rettigheder som EMRK.

EMD kan prøve sager vedr. medlemslandes overholdelse af EMRK.
Tilsvarende kan EU-Domstolen behandle sager vedr. EU's Charter om
Grundlæggende Rettigheder.